

Pamětní kniha
obce
VRCHOVCE

V kalužemi Vrchovce.

Osada Vrchovec vznikla r. 1788. roz-
dělením pozemků náležejících k pan-
skému dvoru v Policích. Dvůr byl ma-
jetkem knížecího arcibiskupského stolní-
ho panství Helešského.

Vrchmost nevěnovala mu mnoho pe-
kár. Lidi byly utlučeny ve šterku, paxóněho
písku a vápna. Budovy jeho i se
zdmi zachovány v čís. 67, 68, 69, 70,
77, 78, 79, 80, 81, 101, 102. Přítavení čís.
45. mážilo bránu vedoucí do dvora.

Budovy byly pod společnou střechou.
Vrchmost dala je zdmi rozdělití v byty,
které dostaly samostatná čísla jako cha-
lupy. Půda nad jednotlivými byty
rozdělena dřevěným pářením. Mexi
čís. 68. a 69. zachovala se hluboká stud-
na, ze které se čerpala voda okovem,
nyní železnou pumpou.

Ložisková byl. zakoupen od firmy "Leb"
nákladem 4200 Kč. pořízený elektromotor
aby občané mohli využít elektriny i po
zima

Ke zakoupení stroje věnovala zemědělská
společnost moravská obec 1500 Kč.

Zbytky vyplácela obec která jako úhradu
vybírala poplatky 50 hal. na 1. kv. což
vyneslo ročně 200 Kč.

Star občanů jmění se nepřeměnil.

Občané rozpočet vykazují: při národním
rozpočítání potřebu 22720 Kč: úhradu
22853 Kč: při bytch 133 Kč: při mimořádné
potřebu 20000 Kč: úhradu 20889 Kč: přeby-
tek 219 Kč. Star občanů dluhu není

Tohle pokus bylo také rozdělena část
občanů pastviti na 26. rovných dílech
po 16 a. a dány občanům do majmu.
Přítelům dílu, provedeno. tvořím.
Starob tohle pokus nebylo.

Pozemky nebyly katastrálně odděleny od pozemků v Policích; číselování jich a domů postupovalo, jakoby Police a Vrchovec byly jedna obec.

Z bytů úředníků vedoucích správu dvora vznikla čis. 67, 101, 102, a upravení maškale čis. 68, 70, a upraveního chléva čis. 78, 79, 80, 81, a kurníka 71.; v čis. 69. byl nálev; v čis. 88. bydlel myslivec, v čis. 109. hajný; k tomu patřil při protoku stojící mlýn, který měl čis. 61.

Chalupy dřevěné si postarali čis. 44, 72, 73, 74, 75, 94.

Zahrada rozdělena k čis. ze dvora a kolem dvora.

Nařídím čis. přiměřeno 12 měřic pozemků a pravidla z těchto tratí:

Dobí dvorky, u Dvoru, za Vraty, Láponští, Studenec, Rozsochád, na Pavkách, na Lálicích, Hlubočsk, na Rovňoch, Lešraj, za Yexerem, na Bolavci, za Slavem, na Nivě, nad Hlájkem, na Dúbravce, na Lužku, Hrubá čtvrť, Malá čtvrť,

pod Kopečkem, za Líčkú, v Dmíbravci, v
Líčkú, pod Florou, dle právních starších Kamene,
Yasenc.

U č. 67. dáno 25 měric, k č. 62 — 1 měrice,
k č. 72. jen 2.1 ráhu (asi stavební místo)

Půda byla různé hodnoty, jak se jeví
a ocenění při převodu k. p. č. 77. 200 rýnských
s kých, č. 94. 100 rýnských. Nejlepší po-
zemky (dle paměti starších) přiděleny k č. 44,
které majal panský dráb. Závist a pak se
truslal a přímě vymáhal pokuty, u č. 44
jej osobou velmi nenávilou.

Do r. 1803. přibyla čísla: 12., 14., 16., 39.
(ten kterému přiděleny jen 3 měrice), 44., 52.,
96., 98., 99. Mimo to majaty pozemky
k č. 4., 6. (jen 3 měrice) 20., 45., 51., 62.
(jen 1 měrice) 65., 66., 76., 80., 89. v Policích.
Někteří chudší z Polic měli asi více pozem-
ků ve Vrchovímě v Policích a hlásili se
při zápisech do farních matrik do Vrchov-
ce, ať v pozemkových knihách jsou vede-
ni v Policích. Někteří měli podruhy v
v majatých číslích.

Odprodejem, sňatky se stav měnil.
Každý platil 7 rýnských 5 krajcarů roční.
Nový nájem vždy čtvrtletně předem, a čis.
65, které mělo větší prozření, platilo se
16 rýnských 70 krajcarů.

Z každého převodu nájem prodejem
brala vrchnost 1 rýnský 3 krajcarů poplat-
ku. To stávalo do r. 1850, kdy občané
složením 35 rýnských pro vrchnost se
z nájmu vykoupili.

Osada nazvána Uchovec a správně
panské roboty. Občané byli provinní jen
daně a davy zemské platiti.

Obci bylo přiděleno (dle zápisu z r. 1812.)
z měřice 10 $\frac{1}{4}$ sáhů polí, 1 měřice 20 sáhů luk,
11 sáhů zahrady, 154 měřice 9 sáhů
pastvin.

Vrchnost ponechala si právo honební
a málenní.

Osadníkům říkali familianti. V starých
farních matrikách více v ten močďas-
me jen 6 rodin.

Nové chalupy byly postaveny ze dřeva,

jak bylo svyhem na Kalašku, malé. Měly
1 žirbu s pecí a sín. Topilo se v síni s ná-
doby s pohrnky stavěti nad oheň na žele-
znanou přímou železnou vidlici.

Do r. 1919. patřila do Uřchovce jako čísla:

4., 12., 14., 16., 20., 44., 45., 51., 52., 59.,
61., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74.,
75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 85., 88., 89., 91., 94.,
96., 98., 99., 101., 102., 109., 111.

Po požáru v r. 1925. nebyly již postave-
ny chalupy čí. 76., 98., které byly dřevěné.
Zahrada na jejich místě prodána k čí. 77.

Přehled majetníků dle pozemkových knih

jest veden od r. 1803.

Žádný nemá v úde letoprosty, právní
běžné, asi proto že osadníci z Uřchovce ne-
byli povinni robotou. Pozdější nerovná-
vají se s paměti žijících, nebyly asi hned
pro snátek provedeny.

Přívodní osídlení od r. 1803.

Čís. 44. do r. 1813. Jan Pavlištil, do r. 1821.

Tomáš Hradil, Josef Svoboda,
1881. Josef Svoboda, 1890. Jan Svoboda
1822. Josef Filip.

Čís. 67. do r. 1823. Václav Palát, 1838 Jan
Herrig, 1878. Josef Wiesner, 1889. Frant.
Wiesner, 1920. Josef Hájka Frant.
Hoják.

Čís. 68. do r. 1818. Jiří Hurfírot, 1843. Frant.
Hradil, 1881. Antonín Černava,
Jan Černava.

Čís. 69. do r. 1812. Tomáš Dědek, 1840.
Jan Dědek, 1855. Jan Dědek, 1878. Jan.
Yanoš, 1888. Josef Sedlár, 1917. Anto-
nín Kuna, Alois Kuna

Čís. 70. do r. 1819. Josef Wiesner, 1830.
Jan Wiesner, 1838. Tomáš Galasovský,
1849. Josef Hladaš, 1871. František
Hladaš, 1879. Josef Yanoš, 1890 Anna
Hradilova, 1907. Veronika Hrabovská,

Don. 1868.
Frant. Yakeš
1877. František
Yaková, 1882
Josef Sedlár

2
Dvůr asi mnoho nevynášel, proto, když dle
návrhu rytíře Františka Raaba r. 1778.
na Moravě některé vrchnosti začaly pro-
dávatí rolníkům pozemky méně cenné,
nabídla správa panství dvůr Policím
za 400 rejnských ke koupi. Výměra po-
zemků k měřmu náležejících byla dle
paměti starších lidí o $\frac{1}{2}$ měřice větší než
pozemků náležejících k fojství. Obec ne-
chtěla a vrchnost rozhodla se pozemky
rozdělit a dáti do dědičného nájmu. Tehdy
si ředitel zastupován pánem se vyděl, že jim
nasadí vši do kořucha a při nájímání
nedbal ani na tradici vrchnosti přímě katoli-
cké, která na statech metopěla jinovské
a majimat i evangelikům k. př. E. s. 4, 12, 1
69, 77, 81.

Nájemníci byli většinou a Polic a okolí blá-
kého a jen při čís. 74, 89. nacházíme
v nejstarší farní matrice napsáno osádníky
jinde, všude podsedník a. j. Vmína občanů
nacházíme v Policích a okolí, což se do vyvošt-
liti smátky.

Čís. 77. do r. 1814. Jan Trámek, 1824. Josef
Tímčik, 1859. Martin Vláš, Tomáš
Orsík

Čís. 78. do r. 1813. Jan Čada 1819. Jan
Pavlištik, 1839. Ignác Pavlištik,
Frant. Louček, Josef Pmršch, 1911.
Adolfina Pavelkova, František
Vasíček.

Čís. 79. do r. 1821. Martin Krasňák, 1840.
Jan Krasňák, 1844. Jan Lacina, 1881.
Tomáš Lacina, 1906. František Těvčík,
Ferdinand Halva.

Čís. 80. do r. 1818. Jan Kratěl, 1824. Josef
Tyrpůka, 1825. Jan Čigánek, 1836. Josef
Mašlan, 1850. Jan Mašlan, 1862.
Josef Tyrpůka, 1872. Anna Machdichová
Jan Látran, 1880. Václav Mašlan,
1902. Josef Slavík, 1905. Antonín
Ternochý,

Čís. 81. do r. 1814. Jan Yešmen, 1824. Jan
Yešmen, 1849. Jos. Lypčák, 1874. Jan
Slavík, 1895. Josef Slavík, 1880. Martin Pehyra
1905. Mašlan, Antonín
Ternochý.

Čís. 88. do r. 1833. Michal Baran, 1836. Jiří
Gránek, 1860. Jiří Sobek, 1875. Martin Oliva,
1885. Frant. Truboda, 1904. Jan Sedlář
1910. Frant. Sedlář, Jan Hlas.

Čís. 89. do r. 1824. Jan Válek, 1833. Jos.
Tyrpecko, 1838. Antonín Ječmen, 1839. Josef
Ječmen, 1871. Jiří Němec, Frant. Ně-
mec, Martin Brňovjak

Čís. 90. do r. 1824. Jan Maňlan, 1862. Ya-
hub Maňlan, Tomáš Galasovský.

Pozdější zápisy.

Nejsou v nejstarší gruntovní knize helešské!

Čís. 4. od r. 1816 do r. 1837. Jan Němec,
Tomáš Thadlec, 1846. Jan Němec,
1874. Jan Němec, 1882. Jan Němec
přev. Kubiš, 1918. Adolf Věba, 1923. Jan
Hlyhel, Jos. Hlavica

Čís. 12. do r. 1844. Jan Kubeša, 1873.
Frant. Kubeša, 1882. Tomáš Němec,
1899. Ferdinand Ječmen, 1910. Frant.
König, 1922. Jan Ševčík.

Čís. 14. od r. 1816. Matyáš Fabík, Jiří
Jindřich, 1846. Tomáš Thadlec, 1869. Jan
Thadlec, 1889. František Hlíválek, 1895. Jan
Ketek, 1903. Frant. Němec, 1920. Eduard
Zelenka, Josef Zelenka.

Čís. 16. od r. 1.

do r. 1862. Frant. Galasovský, 1894.

Frant. Hradil, Frant. Hradil.

Čís. 20. do r. 1824. Tomáš Ječmen

1834. Tom. Měša, 1874. Jan Filip,

Randich, 1883. Josef Hadaš, 1903. Marie

Galas, 1904. Josef Baran, 1909. Josef

Schindler, 1915. Josef Štěpánek

Čís. 45. od r. 1842. - 1872. Jan Hlavica,

1893. Josef Hlavica, 1923. Josef Hlavica,

Jan Hyhel

Čís. 51. od r. 1813. Josef Lámský, 1843

Frant. Lámský, 1879. Josef Lámský,

Frant. Gillar, 1885. Josef Plimáček,

1901. dot. Plesníkovy, 1920 Jan

Plesník,

Čís. 52. do r. 1818. Jiří Ječmen, 1855.

Frant. Paša, 1861. Jos. Janoš, 1889. Frant. Paša,

1890. Frant. Pavlišek, 1920. Ferd. Pavlišek.

Čís. 59. do r. 1812. Jan Válek, 1824. Jiří
Tyrpečka, 1833. Antonín Yečmen, 1838. Josef
Yečmen, 1871. Jan Němec, 1901. Josef Němec,
0

Čís. 61. do r. 1814. Jan Závěšický, 1845.
Tomáš Závěšický, 1849. Ondřej Rídl, 1850.
Antonín Jouchek, 1875. Křepán Škýpala,
1885. Egmác Dostál, 1903. Frant. Dostál,
192 Josef Váňa.

Čís. 65. do r. 1816. Jan Kradlec,
1847. Anna Kradlecova a s n¹⁸⁶² Frant. Čajka
1881. Josef Hložák, 1905. Frant. Hložák,
1910. Frant. Hložák, Josef Hložák.

Čís. 66. do r. 1821. Josef Svoboda
1845. Jov. Svoboda, 1856. Frant. Svoboda,
1878. Frant. Svoboda, 1901. Frant. Svo-
boda.

Čís. 76. do r. 1831. Jiří Trámeš, 1844.
Martin Oliva, 1855. Josef Válek, 1858. Jan
Pecienka, 1882. Jan Hložák, 1900. Josef Le-
dlář, 1925. An. Sedlářová 1925 shovělo.

Čís. 85. do r. 1876. Jan Kocvelda,
1885. Tomáš Němec, 1895. Josef Němec
1921. Jan Blaša,

Čís. 91. od r. 1849. do r. 1875. Tomáš Janoš,
Jan Yešmen, 1894. Tomáš Janoš,
Tomáš Hadaš

Čís. 94. do r. 1817. Jan Čada, 1829.
Cyrill Čada = Jos. Janoš 1844. Josef Janoš,
Antonín Němec, 1883. Josef Ně-
mec, 1887. Jan Mašlan, 1921. Frant.
Matyáš,

Čís. 96. do r. 1814. Tomáš Nesvadba,
1878. Martin Nesvadba, 1882. Josef Nesvad-
ba, 1909. Josef Hlaněk, 1911. Josef Hlaněk,
Jančo Džemka. Josef Němec
Frant. Pavlistik.

Čís. 98. do r. 1859. Martin Glás,
1890. Tomáš Orsák Jan Orsák
1902. Jan Bradiva, 1919. Josef Palata
- 1925. i hotelo

Čís. 99. do r. 1824. Frant. Macháček,
1877. Antonín Sedláč
1881. Hyvalová, 1919. Marie Miš-
ková, Herman

Čís. 101. od r. 1825. do r. 1845. Jan Šátrn (povm.
že dům zmenoval se Krasňák) Jan Šátrn,
1881. Josef Šátrn, 1894. Mikuláš Mištek,
1908. Josef Vaculík, 1911. Aloisie Vajdová,
1921. Jan Bilek, 1923. Josef Yurica,
pro grošáru v r. 1925; společníci v r. 1926. koupili
za obec Vrchovec za 1670 Kč.

Čís. 102. od r. 1834. do r. 1875. Josef Yuras,
1891. Vlas, 1920. Anek. Frantová
1922. Cecilie Frantová, 1926. Františka
Vánová, Frant. Čermava.

Zaměstnávání

Osadníci se zaměstnávali rolnictvím. Byli osvobozeni od robot, proto měli více času k výdělkům. Každý choval 1-2 koně, s kterými jezdil na výdělek. Vozili dříví z pranských lesů do osad, kam bylo prodáno, poráželi na nádraží do Polovni, potom do Bystrice pod Host. Někteří - vláďot rodina Wiesnerova - obchodovali s dřívím. Vozili je nejvíce na Hanou, odkud zase dováželi obilí a selata k chovu. Z pískového dřeva dělali jim Vataši z Horní Pračky šindely, které dále rozváželi. Na Lisicích byly hmotičské dílny - toufárny zvané, tam kupovali hrnce, misy a j. rozličné nádoby, vozili je do skladů, která měli ve velkých městech (i v Budapešti). Z nich je na tragučích rozváželi pro děti - náč a prodávali.

Z řemeslníků bývali tu: kovář, tesář, stolář
krojíč, obuvník, zámečník, švadlec; mlýn
měl majatel mlýnář, granský šenk hostinský,
který býval někdy i řezníkem; maso v létě
míval zavěšeno ve studni.

Všichni pracovali, kdysi nebyli zaměst-
náni řemeslem i v poli. Chudší chodili
přesky do lesů u Rajnochovic. Pracovalo
se od rána do tmy. Někdy, protože
bože mrazy byly malé.

Ti, co jezdili s koňmi na výdělek, také
mnoho z výdělků nechali v nájezdových
hostincích.

Výnos poli byl malý mimo úhory.
Koně byli nejdůležitější domácí zvířata,
jim se věnovala největší péče.

Ve dne užívali jejich káhu, v noci
večer je přáli dlouho do noci, ráno
zase je přáli, by je při nedostatku
píce snáze užívali. Poměrně k nej-
nějším chovu byli malí a slabí (uvešli
jen 1 m³ dřeva), proto i cena jejich nebyla
veliká. Za mládeí nymějších sta-

rych, hospodáři stálo 11-12 letých.

Hovězího dobytka bylo méně než ovčí a vý-
nos chovu pro lepší jakost byla menší.

U dojnosti nebyla taková jak ovčí, protože
většinu jíce dávali koním. Pásávali
jej na obecním pastvisku a na síhorech.

Každý choval i vepře. Telata vozili z

Planě a z Uher. Pásávali je na Sedli-
škách, kde jsou ovčí louky. Jak vyro-
stla, vykrmovali je ovesným

šrotem. Jedno mabil hospodář pro selát,

neměl-li dluhů, dluhů prodal. Kdo byl
zadlužen, prodal obě. Vykrmené váží-

vato nejvíce 70 kg a trávilo se na něm
17 rýnských.

Koz chovalo se velmi
málo a méně dojily než ovčí.

Hospodýně chovály mimo to dvě heč.

Protože s koňmi jezdili do světa a
ostatní dobytek pásli, měli málo hnoj.

Hnojili jednou za 4-5 roků. Dávali
3 fůry pro měřici (ovčí se dává 15.)

Pole méně rodila. Větší úrody byly
jen na síhorech, které dvakrát pěstovali.

3-4 koně. Chudším, kteří neměli koní, obdělávali ti, co koně chovali, a ti jim zase práci v poli opláceli.

Jeli do níhořovic s sebou: žito, pšen, neb obojí dohrumady (sursáči). Na jaře seli oves, něco ječmene, hrách, čočku, viker, proso. Glogně sáveli kermáku a ruli, protože to byla nejdůležitější strava. Jeli mnoho lnu. Na malou úrodu stáily menší stodoly a kůlny než nyní.

Obilí uschovávali v dřevěných neb slámo-
ných kádloch.

Strava

Byla prostá. Ráno jedli ruli se kermáky. Jak šli do práce, vzali s sebou kámožněji chleba a špek, chudší kermáky, které na obři pekli, k nim kyselá jablka, která nakládali proto do ruli.

Na oběd snědli se, co zůstalo od snědání,

pak hrách, neb. fasole, šoška; chudší na
neúrodných let jedli vařenou vřesku.

Věcer bylo mléko se sennáky, neb
sennáky a rasmašné kvaky. Kvaky
nebyly tak málo chutným jídlem, jak my
si soudí; záleželo, jak hospodyně upravily.
Kastroliané uvařily do mléka, přidaly
materiálních sennáků uvařených s
krmivem, rasmašily a okyselily.

Zvláště chutnaly pro rabíjatec a vaře-
ními koty.

V prostě připijela se ke sennákům, místo
mléka surová, kyselá selnica, což si
chválili, že jest zdravé; mastilo se lně-
ným olejem, který tlačili a lněného
semene u „šlahavů“ v Pítkavě neb
Rouském. Dovesené semeno se tloučko
v kmožděřích, bylo-li ho mnoho, tak
ve stoupcích se pak se lisovalo.

Záboje schovávali pro dobytek, zvláště
pro chorý, který měl, jak pravili, zápe-
řeno v knihách.

Chleba bývalo málo, šelbas do obilí

přidávali vikve, by mouky bylo více.

Holáčci byly jen o svatbách a kadech,

Hdýže bylo sucho a mlýnáři neměli, tak
nebylo a šeho upíci.

Rodinný život.

Muži hleděli si vydělku a většina prac.
doma si v poli někdy spočívala na bedrech
žen, kterými promáhaly děti. Nepracovaly
je pro práci do školy a proto pro nedostatek
vzdělání dlouho se udržely pověry a ry-
sky předků.

Věřily v čary a hospodárně neprodala
většinou mléka do cizího stavení a obavy,
by snad nepřijíci sousedka nepodáro-
vala neb nedala podarovat jejímu
kravci a ty nechtěly mléko.

Dost dlouho tovalo, než přivedl je rozum
na to, že nejlepší čary jsou každá proklu-
da a dobré krmění vydatnou pící.

Unavení a dřímající pasáci viděli
basomany-vodníky v vodě, neobyčejná

zvířata; velké ráby, které dovedly i většímu
člověku ublížit; duchy, kterým ani
stíelná rána neublížila a a práce je
nevyrušila.

Pověsti o lom, o prokladech, pohádky,
rozmanité události vypravovali, když se
sešli na dlouhých večerů na přejítky.

Tam při snadnější práci - předemí lom -
byl oddech, veselý a přer, pohádky a
hrý, že i ti práce nezahládali.

O přejítkách se dávalo na prosliněk su-
šené ovoce neb sušené kvaky.

Kroj.

Děvčata a ženy rády byly, když
pro týdenní robotě přišla meděle neb
svátek, když všichni šli do kostela v
čistém šatě.

Ženy oblékly čistý rubáč a opleško, pale
sukni a domočího plátna obarveného,
kabátek a fialového moldoru ozdobený
puzonky, granáty, skleněnými perlíčkami,

kteří zapínaly na 4 háčlíky nebo na stříbrné
knoflíčky. (chudší měly knoflíky barevným
plátnem obité). Na hlavě měly pldělný
šátek obarvený na modro nebo zeleno vno-
hu obdobně vyšílý. Na nohou nosily
střevíce, v zimě košile, papuče a vlně-
ných oštrůžku sítě.

Muži, kteří do práce nosili plátěné kalhoty
a brumclík, oblekli ve svátek červené kumární
gaty s facem od spodu lesklými knoflí-
ky obdobné. Na podzim oblékali kumární
kabáty, když byla zima, košile a avans
dubjaky. Knoflíky byly velké jako lísko-
vé ořechy - bohatší žluté, mosazné, chudší
slouňné.

Muži cestou hovořili o práci a některý
jako exproment na vytky předtří a
varoval, aby neseli a nesáceli žádné plodi-
ny na nově měsíčka, neboť over nestejno
zraj a robon ho ptáci; mák stále kvete;
jiný řekl, že ani na šírku není dobré
sít a sázet, neboť jak zeměky se mívají
a pou velice šetrivě a šouplivě (mavahledně)

šepa je zakněla a šerou ji rajci; jiný
sdělil, že na podzim 2 první firmy úrody
vzal 3 klasy, položil do země a dle toho
který nejpokročilejší se sklenu, sondil o
časě setby. Porozumávali namě seti ko-
lem Giljila (1. září), prostřední pro
Narození P. Marie (8. září), přední
od sv. Václava do Havla (po 18. září).
Vypravoval, jak roste. Kterási hospodyně
si stěžovala, že muž sel hrách, když foukal
Polák a proto se nechce uvařit. Radily,
když budou seti prosa, ať nezapomnou
dát napřed 3 arnka pro jazyk a membi-
viti, aby ho ptáč nezobali a neroznesli, by
měla hodně pros kůstka. Za firm ra-
dily, by sázely seti o hladu a neměly
při sobě ani chleba, aby seti zájci ne-
žrali. Zedem připomenuli, že se
kvačka nevede, když v koněšiny (odatky)
žádný z tanečnických párů v kole neuválí
se na hromadu, by si z toho nic nedě-
loaly, kdyžby se to přihodilo. Byla-li
přítomna Látová, co ráda k mexikáncům.

běhala, říkli jí, že když kvačka vycoste v lože
(do květu), bývá to znamením, že v rodině
koho hospodáře bývají zvířky (svobodní matky)
V neděli, zvláště k večeru bývalo veselo, zpí-
valo se. Zpívalo se i za odpočinku při
příčce a připomínalo na trápení.

Ošetrování dětí.

Trampot bylo dosti. Malé děti pabáčem
a nepokojovaly, časem onemocněly.
Matky badaly, co je dítěti. Nepolekalo
se něčeho? Pro jistotu navaríly se -
kanky. Nepřestávalo-li plakat,
přišla sousedka, radily se od toho bolesti.
Bolí bříško - navarí se kominu a okoupejí se;
gřevje bolesti. Lnad má hlísty - rozedvěte
se, olašné vody česneku a stejte vypít.
Dostane průjem, bolení až hřece - varí se
heřmáněk a kouš anádu a okoupejte.
Kašle - varí se jahodník, pabáči (služba obvochldolísty)
Nachladilo se - koupejte v odvaru smrkov-
ých vršků, čistých obuvi - dejte jít odvar

žluté kopřivy. Půjdou přibuzení, jsou to jí,
že je hůře. Dostává žlutanku - navarte pět
grstku. Vrtí hlavou, snad má něco v ou-
šku - vykleste hromotěst v plátek a
kapsle do ucha. Má bláznivé sny, zdá se,
že odchází - dejte do koupele devětstu a
materi dostky. Jiná rádi, když velmi nepo-
kojně spí, by dala pít odvar z makovic, ale
málo, aby neodespal na dychy.

Nemoc se horší, od kůtku dostává povídky,
honem navarte romem a okoupejte, stěračko
hned špatky skočí.

Na suchých let, když bývá málo mléka,
hrůvi se dětem močky, nezavírá lemeňko
na hlavě. Dávají do koupele odvar z
kopřivku, syrovátky, aily materijsí vi-
nem, by silily a idy rovnaly.

Pasáci mívají jiné metody. Zapíchlí
si ten do motny, svazili jist, sbírá se
jim a bolíani nemohou spát.

Příkladají lněný semence vařeny
v mléku, pedemou cibuli, med. Když
sbíradka naráta, quikládají listi z jva

seru (merlik vědoba), poroží prospíchnou, by
kniž (knis) vytěl; jak přestane boleti, noha
se vykoupe a agar běhá zase, by mohra
sdil si, co zarrážkal.

Flora bylo, když zelin nebylo, ko-
řínkari z Dobrušky, kteří prodávali
léčivé byliny na Radhošti na klaně,
měli a nemoc se hořčila.

Poslali k moudré babě na Valachy:
k Maléřové na "Rožnovské praseky"
k Rafajovi na "Práensko praseky"
nebo k Anně do Dřevohostic.

Uhodla nemoc, prováděla průčinnu i následky,
sdělila, bude-li nemocné do té chvíle zervu,
dala léčivé byliny a poučila, jak je
užíti a to vše za malou odměnu.

Když byl čas, nepřišli jiní na radu,
prospěšně i o jiných vědech, které je
soužily, neboť bába bývala nadána i
jarnovidností. V karrnyšlení uhodla,
na které straně od nich bydlí zloděj,
z divokých slověk a mnohdy i zločinných zmatka
(za dob medúvěry k soudím - psímím) lépe
než soudce, o kterém mřivily, že je sta-

dovany v jento, co mu vǔdci řeknou.
Byla-li na poradě matka, klidnější se
vrátila, klidněji pracovala a když me-
moce dítě nemělo, trpělivě se od-
běla.

Když dítě povyroste, měla chodit do ško-
ly, ale škola byla daleko v Brankóch
do r. 1850. a cesty, třeba formami jich
mnoho užívali, byly ve špatném stavu,
vlastně na destivého počad. Když bylo
pěkně, tak měly; kdo by pšel? Říkaly
matky. V léto jvšly do školy jen děti
myslivce, krajník a fojla. Byjvalo
přij jim někdy smutno, třeba chodily
všchny do jedné třídy. Více chodily
v zimě. Kde bylo mnoho dětí a
málo jídla - dožívaly, co s nimi?
Do služby. Menší na pasáka.
Vzpomíná se na Mašlana
v č. 94, který měl 21 dětí.

Dorost.

Mladší sloužil na pohánka. Třebas služba
malého šeledina byla malá, někdy úředná,
půlce se najedl, sesílil, vyrostl a dostal
šaty. Větší šel na grachovka, děvče za
dívkou. Pasák dostával obyčejně, na rok
4 zl. a šaty, prohunek 8 zl. a na šaty,
gracholek 15 zl. 2 košile a 2 gaty plátěné,
dívká 8 zl. a mimo to mohla si
napřádat ze lnu hospodářova na
kus plátna. Když dívká a gracholek
věrně sloužili, dostali od hospodáře zá-
hon na zemáky, někdy i na oves.
Skližení vozivali pro hodech na Pražáci
do Valaš. Mexičiči a prodávali.
Přijalo tehdy o pchlu lacino sa
a Rožnovska chudší chodivali kupa-
vati.
Když měli volno, chodivali mexi časem,
a hodech a v koněny k muckám
a řádně se rábar při stavění a
háčení máje, vodění medvědy

chodili na přejistky.

Vojenská služba.

Silní a zdraví chlapeč bál se vojens-
ké služby, která dlouho trvala.

Vojenská provinnost nebyla zavedena,
a hochy k vojenské službě učovala
vrchnost, která nebyvala spravedlivá,
byl to proto mi proamen přijimán,
protože a vojny mohli se vyplatiti
a Uchovjand nebyli bohatí.

P. Němec vypravoval, že jeho otec měl
pacholka, kterého vrchnost učila k služ-
bě vojenské. Něšel. Když slyšel, že pro
něho jdou, utekl. Když podruhé při-
šli, pravil, že ještě naposledy dá ko-
ním sešky. Šel do maítale a uti-
kal. Mušketyři ho honili a již ho
chytali. Odraxil dva a přesce utekl.
Narūdili hospodáři, by ho prostal
do Rajnochovic na robodu*. Chali
sam na něj. Jak přišel, obstar-

* Kdo měl prozemy v Polietch mimo
Uchovec - byl povinen robodu.

zabili ho. Nedal se chytiti, bránil se pantofkem.
Zahnali ho k vodě a polívali. Jak byl zmr-
zlý, chytili ho, zavezli do Helče a zavěli.
Ráno svázaného vevli do Hranic. Letou
překroutil a roztrhl provazy, sbil musko-
tyry, že se nemohli hnouti a zase utekl.
Ale každý nebyl tak silný.

Jiné nesmáxa rodinám působila fran-
ská hospoda - právornálovni, které si
páni vyměnili.

Tam dal mnohý velkou část toho,
co koňmi vydělal a ještě dluhy rodi-
ně zanechal, robotu rodině uložil,
když od franské byl osvobozen.

Hospodyně - celá rodina pracovala,
výdělek pak pro zaplacení nejmu třetjích
vyšlo řemeslníkům byl máit ne
k udržení majetku v dobrém stavu.
ale na zaplacení dluhu.

Prohlídáme-li přelid majetníků,
vidíme, jak někde často se měnili, nebo-